نشریه علمی مطالعات حسابرسی مطهر

بررسی تأثیر انضباط مالی بر بهبود بهره‌وری دردستگاه‌های اجرایی (بخش دولتی)

اصغر ابوالحسنی هستیانی[1] | علی خوش باش[2] | جلیل صفری[3]

۱
سال اول
بهار ۱۴۰۳
مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۰۴/۲۰
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۲/۱۲/۰۸
صص: ۱۷۴-۱۳۷

چکیده

بدون تردید یکی از شروط اصلی تداوم حیات هر سازمانی در دنیای پررقابت کنونی، ارتقاء بهره‌وری است. انضباط مالی باهدف کسب اطمینان از اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اعتماد به گزارشگری مالی و پایبندی به قوانین و مقررات جاری برای همه سازمان‌ها حائز اهمیت است. این تحقیق به دنبال بررسی تأثیر انضباط مالی بر بهبود بهره‌وری در دستگاه های اجرایی . در این راستا با استفاده از نمونه‌گیری تمام شماری ۳۲ دستگاه اجرایی (بخش دولتی) و با تکیه بر روش همبستگی و رگرسیون این نتیجه حاصل شد که انضباط مالی تأثیر مثبت و معناداری بر روی بهره‌وری، کارایی دارد و باعث افزایش کارآمدی، شفافیت مالی و جلوگیری از فسادهای مالی و اقتصادی، رعایت قوانین شرع، سلامت و قانون‌گرایی مدیران و افزایش رعایت استانداردهای حسابداری و مالی می‌شود. انضباط مالی تاثیر مثبت و معنا داری بر اثر بخشی ندارد.

کلیدواژه‌ها: انضباط مالی، بهره‌وری؛ کارایی؛ اثربخشی؛ دستگاه های اجرایی.

۱. دانشیار، گروه اقتصاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. abolhasani2003@yahoo.com
۲. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، گروه مدیریت مالی اسلامی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران. khoshbash1976@gmail.com
۳. دانش آموخته دکترای مدیریت سیستم ها، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) © نویسندگان
این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

حدود ده سالی می‌شود که به‌منظور صیانت از سرمایه‌های انسانی و منابع ریالی، گروه پیشگیری از تخلفات و جرائم در سازمان ها تشکیل‌شده است. این گروه دارای چند کارگروه تخصصی است؛ یکی از این کارگروه‌ها عبارت است از کارگروه پیشگیری از تخلفات و جرائم مالی و اقتصادی که از مهم‌ترین اهداف آن استقرار حداکثری انضباط مالی در سازمان ها است در این مدت کارکردهای این کارگروه هیچ‌گاه در قالب یک پژوهش علمی مطرح شد. لذا این‌جانب بر آن شدم که به بررسی تأثیر انضباط مالی بر بهبود بهره‌وری را در دستگاه های اجرایی موردپژوهش قرار دهم. در ساده‌ترین تعریف، انضباط مالی عبارت است از رعایت قوانین و مقررات موضوعه در مصرف بیت‌المال با توجه به حجم گردش مالی در سطح بودجه کل کشور(گرکزوشراهی ،۱۳۹۴). زیرساخت‌هایی که از تحقق فساد مالی و اقتصادی جلوگیری می‌کند، وجود انضباط مالی، فرهنگ حساب دهی و پذیرش حق حساب‌های دولت و مردم است. در حقیقت انضباط مالی در بودجه در تعریفی روشن و علمی، برآورد دقیق و توأم بااحتیاط منابع دولت و کنترل هزینه‌های دولت است(گرکزوشراهی ،۱۳۹۴). اگر بخواهیم انضباط مالی را در هر کشوری ارزیابی کنیم نیاز است تا تمام منابع دولت و تمام مصارف دولت در بودجه وجود داشته باشد.سال‌ها است به دلایل مختلف قانون جامع‌ومانعی درباره بودجه‌ریزی در کشور نداریم و قوانین قبلی ضعف‌های اساسی به لحاظ تغییر و تحول شرایط دارند که نمی‌تواند کاربرد داشته باشد. از سویی به دلیل نقص تعاریف قانونی، بخشی از منابع عمومی مانند منابع تأمین اجتماعی، شهرداری‌ها، نمادها و بنیادها و برخی شرکت‌های دولتی از بودجه خارج‌شده است. در این پژوهش سعی شده است تا تأثیر انضباط مالی بر بهبود بهره‌وری مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد و امید است نتایج این پژوهش مورداستفاده مدیران دستگاه های اجرایی واقع شود.

انضباط مالی هنجاری است که توسط مدیریت و دیگر کارکنان یک سازمان اجزاء می‌شود و هدف از ایجاد آن، کسب اطمینان منطقی و معقول از دستیابی به اهداف اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اعتماد به آن، کسب اطمینان منطقی و معقول از دستیابی به اهداف اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اعتماد به گزارشگری مالی و پایبندی به قوانین و مقررات جاری است.

بدون تردید، توسعه و تحکیم انضباط مالی بستری را فراهم می‌آورد که با بهره‌مندی از آن می‌توان ضمن صیانت از منابع، سازمان را به اهدافش رسانید. (بختیاری ،۱۳۹۶)

بهره‌وری: بهره‌وری بر اساس بیانیه اجلاس جهانی علوم بهره‌وری، دربرگیرنده اشتغال به کار، اثربخشی و کار آیی است (عالم ین، ۱۳۹۴،ص.۱۴۵۷).

بهره‌وری عبارت است از استفاده مطلوب، مؤثر و بهینه از مجموعه امکانات، ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها، منابع و فرصت‌ها؛ به‌عبارت‌دیگر، بهره‌وری، استفاده مؤثر و بهینه از زمان و ارزش حاصل از سرمایه، عمر، فکر، اندیشه و توان و استعدادها در یک واحد زمان (دری نجف‌آبادی، ۱۳۸۴).

اجرای انضباط مالی در دولت و سایر بخش‌های اقتصادی با توجه به مزایای آن همراه با استفاده از فناوری اطلاعات و آموزش، جذب نیروهای متخصص و متعهد، برنامه‌ریزی دقیق و انضباط مالی، وجدان کاری، پاسخ‌گویی، آموزش مدیران و کارکنان. نظارت مستمر برای پیشگیری از تخلفات احتمالی و سوء جریانات مالی و اداری، جلوگیری از مفاسد اداری – مالی، اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی در خصوص کاهش تصدی‌گری دولت که از منابع عمومی به شیوه کاراتر و مؤثرتری استفاده کنند میسر هست (شراهی، ۱۳۹۴).

یکی از راه‌های علاج، صرفه‌جویی است، صرفه‌جویی کنید؛ در تقسیم و توزیع منابع داخلی، اولویت‌ها را رعایت کنید؛ این‌ها راه علاج است. بن‌بستی وجود ندارد. کمبود منابع، مشکل ما است، نه گره باز نشدنی ما؛ یک مشکلی است، این مشکل را باید برطرف کرد(مقام معظم رهبری،۱۳۹۴/۰۳/۰۶).

نبود انضباط مالی باعث اتلاف منابع و کاهش کار آیی آن می‌شود که این امر نشان‌دهنده‌ی ناتوانی دولت برای هدایت برنامه‌های مختلف است. وجود رویدادهای اقتصادی اخیر، مانند تحریم‌های بین‌المللی و بحران ارزی، ضرورت برقراری انضباط مالی و اقتصادی و همچنین اتخاذ سیاست‌های جدید ارزی توسط دولت را بیش‌ازپیش نشان می‌دهد. درواقع عدم رعایت انضباط مالی که در چند سال اخیر اتفاق افتاد، عدم تعادل در بازارهای پولی و ارزی و سپس عدم تعادل در هر دو سطح خرد و کلان را افزایش داده است. همچنین عدم انضباط مالی، وخیم شدن اوضاع اقتصادی از منظر رکود و تورم را به‌صورت توأمان در پی داشت. با افزایش دامنه‌ی بی‌انضباطی در

دستگاه‌های دولتی و افزایش بودجه برای تأمین هزینه این بی‌انضباطی‌ها، اصلاح بودجه و ارائه متمم‌های مکرر اجتناب‌ناپذیر می‌گردد(طیبی،۱۳۹۳).

تلاش بشر همواره در راستای ایجاد امکانات بهبود زندگی، بهره‌مندی از شرایط عادی، فرهنگی و اجتماعی بهتر و بیشتر بوده و برای رسیدن به آن تولید بیشتر و بهینه را هدف اساسی خود قرار داده است. از طرفی تولید بیشتر و بهینه میسر نمی‌شود مگر از طریق تولید بهره‌ور. افزایش بهره‌وری ضمن اینکه سبب افزایش کیفیت محصول شده و قیمت تمام‌شده آن را کاهش می‌دهد، بازدهی سرمایه را نیز افزایش داده و توان پرداخت دستمزدهای بالا برای شرکت‌ها را فراهم می‌سازد که این دو از عوامل اصلی ایجاد ثروت ملی است بنابراین، می‌توان گفت که افزایش بهره‌وری بهترین ابزار برای افزایش بهبود سطح زندگی مردم و ایجاد ثروت محسوب می‌شوند ملی است. از دیدگاه دستگاهی با گسترش این تفکر در سطح منابع اقتصادی جامعه می‌توان نتیجه گرفت که افزایش بهره‌وری شرکت‌ها، سازمان‌ها موجب افزایش بهره‌وری ملی شده و آن نیز به بالا رفتن قدرت خرید مردم، رونق اقتصادی، افزایش درآمد ملی، کاهش تورم و همچنین افزایش اشتغال در درازمدت منجر خواهد شد (نوری زاده، نادری و عبداللهی ، ۱۳۹۵).

ماهیت انضباط مالی

انضباط مالی از دو دیدگاه قابل‌تأمل و بررسی است: یکی دیدگاه کلان که در آن دولت، مقامات دولتی و بانک مرکزی و دستگاه‌ها و مؤسسات دولتی موظف به اجرای انضباط مالی در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب سیاست‌های پولی و مالی در سطح کشوری هستند دیگری دیدگاه خرد است که در این دیدگاه انضباط مالی در سطح هر مؤسسه، شرکت و بنگاهی که دولتی یا تحت نظارت دولت باشد موردتوجه و اجرا قرار می‌گیرد. منظور از انضباط مالی در بعد کلان، رعایت سقف پیش‌بینی‌شده برای کل مخارج بخش عمومی در چارچوب درآمدهای قابل تحقق در یک دوره‌ی مالی و تقسیم بهینه بودجه بین برنامه‌های مختلف است که توسط دستگاه‌ها و مؤسسات دولتی اجرا می‌شود. لازم به ذکر است که منظور از انضباط مالی صرفاً توازن بودجه عمومی دولت نیست بلکه منظور از تعادل مالی دولت، بی‌نیازی به استقراض توسط بخش عمومی برای انجام وظایف خود و ارائه کالاها و خدمات بخش عمومی است. انضباط مالی از بعد کلان در پیگیری دو هدف مهم خلاصه می‌شود:

الف: حذف برنامه‌هایی که دارای توجیه اقتصادی و اجتماعی نیستند و تقسیم مناسب بودجه‌ی دولت بین دستگاه‌ها و مؤسسات مختلف برای اجرای برنامه‌های محوله)،

ب: کنترل حجم کل بودجه دولت در چارچوب درآمدهای قابل تحقق (شقاقی، ۱۳۸۵).

یکی از مهم‌ترین عواملی که در ایجاد انضباط اقتصادی در سطح کلان مؤثر بوده است، انضباط پولی است. چنانچه قدرت استقراض بخش عمومی محدود باشد و بخش عمومی اجازه نداشته باشد که بیشتر از، درآمدش در هرسال هزینه نماید، این فشارها به ایجاد بی‌انضباطی مالی در سطح کلان منجر نمی‌شود بلکه تنها به جابه‌جایی بودجه بین برنامه‌های مختلف می‌انجامد. به‌طورکلی مسائلی که باعث از بین رفتن انضباط اقتصادی در نظام پولی و بانکی کشور می‌شود را می‌توان بر اساس وابستگی بیش‌ازحد بانک مرکزی به دولت، عدم وجود نظام ارزیابی و نظارت مؤثر بر عملکرد شبکه بانکی، ارزش‌گذاری بیش‌ازحد پول داخلی، اتکای بیش‌ازحد کشور به درآمدهای ارزی حاصل از صادرات مواد خام و وجود نرخ سود تسهیلات کمتر از نرخ تورم طبقه‌بندی نمود(طیبی، ۱۳۹۳).

انضباط مالی در سطح خرد با استفاده بهینه از بودجه، نیروی انسانی و امکانات هر دستگاه، مؤسسه، نهاد و یا شرکت دولتی که به نحوی از منابع عمومی منتفع می‌شوند، ارتباط می‌یابد. درمجموع، بازدهی یک بنگاه اقتصادی در چارچوب اهداف و وظایف آن بنگاه تعیین می‌شود. محصول یک بنگاه خصوصی معمولاً دارای قیمت بازاری است و ارزش محصول تولیدشده توسط بنگاه در هر دوره‌ی مالی قابل‌محاسبه است و به‌راحتی می‌توان با توجه به درآمد و هزینه، سودآوری شرکت‌ها را ارزیابی کرد. در چنین شرایطی، انضباط مالی برای یک شرکت خصوصی در دستیابی به بهبود شرایط سوددهی با استفاده از منابع و امکانات مالی موجود تعریف می‌شود. برقراری انضباط مالی از منظر هر دو دیدگاه خرد و کلان در مجموعه ارکان یک نظام اقتصادی از جنبه‌های گوناگون ارزشمند و بااهمیت است و درنهایت بهبود محیط کسب‌وکار را در پی دارد. کارایی یک نظام اقتصادی منوط به کارایی بازارهای چهارگانه اقتصاد یعنی بازارهای کالا و خدمات، بازار کار، بازار پول و بازار سرمایه است؛ زیرا عملکرد هر نظام اقتصادی برآیند کنش متقابل و هم‌زمان این بازارهاست و سیاست‌های اقتصادی کشور عمدتاً از طریق سیاست‌های

نامناسب مالی و فقدان انضباط مالی باعث اختلال در این بازارها و تشدید عدم تعادل‌ها در نظام اقتصادی شده است (عسلی، ۱۳۸۵).

فقدان انضباط مالی باعث اتلاف منابع و کاهش کارایی آن می‌شود که درنتیجه نشان‌دهنده عدم توانایی دولت برای هدایت برنامه‌های مختلف است. وجود رویدادهای اقتصادی اخیر مانند تحریم‌های بین‌المللی و بحران ارزی، ضرورت برقراری انضباط مالی و اقتصادی و همچنین اتخاذ سیاست‌های جدید ارزی توسط دولت را بیش‌ازپیش نشان می‌دهد. درواقع عدم رعایت انضباط مالی که در چند سال اخیر اتفاق افتاد، موجب تشدید عدم تعادل‌ها در بازارهای پولی و ارزی و سپس عدم تعادل در هر دو سطح خرد و کلان و وخیم شدن اوضاع اقتصادی از منظر رکود و تورم به‌صورت توأمان شد. با افزایش دامنه بی‌انضباطی در دستگاه‌های دولتی و افزایش بودجه جهت تأمین هزینه این بی‌انضباطی‌ها، اصلاح بودجه و ارائه متمم‌های مکرر اجتناب‌ناپذیر می‌گردد (طیبی، ۱۳۹۳).

اهمیت انضباط مالی

اهمیت انضباط مالی از جهات زیر ضروری و مهم به نظر می‌رسد:

سیاست‌های اقتصادی و شاخص‌های رفاه اجتماعی

بسترسازی شرایط باثبات و انضباط مالی در بخش‌های گوناگون اقتصاد، از مهم‌ترین برگ خریدهای لازم برای حرکت به سمت رشد پایدار و توسعه همه‌جانبه در کشور به‌حساب می‌آید.یکی از پیش‌شرط‌های مهم انضباط مالی و خروج از بحران‌های مالی،ثبات پولی و مالی است و برای رسیدن به این امر مهم باید بستر مناسب برای اجرای سیاست‌های مناسب پولی و مالی در کشور فراهم گردد(ستوده نیا و عبادی،۱۳۹۲).

به دلایل مختلف انتظارات جامعه از بهبود اوضاع اقتصادی به‌شدت بالا رفته است. گذشت سال‌ها از پیروزی انقلاب اسلامی، مقایسه وضعیت اقتصادی کشور با کشورهای هم‌تراز ایران در نقاط مختلف جهان که قبلاً ازلحاظ اقتصادی ضعیف‌تر از ایران بوده‌اند (کره، مالزی، ترکیه...)، افزایش درآمد نفت در سال‌های اخیر و نیز وعده‌های دولت مبنی بر حل مشکلات اقتصادی با روش‌های انقلابی و نفی سیاست‌های دولت‌های گذشته را می‌توان ازجمله عوامل مؤثر در افزایش

انتظارات عمومی نسبت به بهبود سریع اوضاع اقتصادی دانست. این وضعیت می‌تواند فشار افکار عمومی را برای اقدامات عاجل دولت به‌ویژه در مناطق محروم افزایش داده و مانند عاملی در جهت تشویق افزایش مخارج دولت عمل کند. حال اگر دولت در این شرایط نقشه راه اقتصادی صحیحی نداشته باشد، ممکن است در ادامه سیاست‌هایی که تاکنون اتخاذ کرده است، اقداماتی را انجام دهد که در محیط اقتصادی کنونی کشور عدم تعادل‌ها را بیشتر کرده و درنهایت بحرانی فراگیر در اقتصاد کشور به وجود آورد. منظور از محیط کنونی اعم از شرایط نسبتاً نامناسب بین‌المللی (احتمال تشدید تحریم‌های اقتصادی) و عدم تعادل‌های ساختاری در بازارهای مختلف اقتصادی کشور است که بیشتر به آن اشاره خواهد شد (اسفند یاری صفا و دهقان ،۱۳۹۴).

سیاست‌های اقتصادی

هدف اصلی سیاست‌های اقتصادی، ارتقای دو شاخص مهم سطح رفاه و موفقیت سیاست‌های اقتصادی است. نظریه‌های علم اقتصاد و نیز تجربیات کشورهای درحال‌توسعه، سیاست‌های مناسب برای حرکت در جهت دستیابی به این هدف‌ها را مشخص کرده است؛ اما به نظر می‌رسد، سیاست‌های اقتصادی کشور در حال حاضر با این دو منبع ارزیابی سیاست‌های اقتصادی تناسب و همخوانی ندارد. یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مدیریت موفق اقتصادی دولت‌ها، تلاش برای برطرف کردن موارد شکست بازارها و ایجاد و حفظ بازارهای رقابتی است تا حداکثر کارایی اقتصادی حاصل شود. کشورهایی دارای اقتصاد کارآمدتر هستند که دارای اقتصادی رقابتی‌تر (و بازتر بر روی تجارت بین‌الملل) باشند. درحالی‌که ما به‌جای آزادسازی و رقابتی کردن اقتصاد و بازارهای خود شاهد اختلالات روزافزون در عملکرد آن‌ها هستیم. می‌دانیم که عملکرد هر نظام اقتصادی حاصل عملکرد بازارهای کالا (و خدمات)، کار، پول و سرمایه است. حال مشاهده می‌کنیم که سیاست‌های اقتصادی کشور، بیشتر از طریق سیاست‌های نامناسب مالی و فقدان انضباط مالی موجب اختلال در این بازارها و تشدید عدم تعادل‌ها در نظام اقتصادی شده است. به‌طورکلی جمع‌بندی بیش از ۶۰ سال اخیر تجربیات توسعه اقتصادی که در گزارش‌های متعدد از سوی سازمان‌های بین‌المللی منعکس‌شده‌اند، بیان می‌کند که برای دستیابی به توسعه اقتصادی که مستلزم افزایش درآمدهای واقعی و نیز توزیع عادلانه‌تر درآمدها در سطح جامعه است لازم است دولت‌ها به چهار یافته مهم توجه کنند.

- رشد مستمر و بلندمدت اقتصادی که بدون آن مسئله بیکاری حل نمی‌شود و کشور فقیر می‌ماند، مستلزم ثبات و آرامش در اقتصاد کلان کشور است،
- برای دستیابی به رشد اقتصادی بلندمدت مجموعه‌ای از سیاست‌های مناسب و سازگار اقتصادی (سیاست‌های پولی و مالی) ضروری است و اتکا به یک سیاست و یا ابزار مجرد اقتصادی قادر به تأمین این هدف نیست.
- ازآنجاکه ممکن است به دلایل مختلف نتیجه رشد اقتصادی به طبقات فرودست جامعه (مانند افراد ازکارافتاده و...) نرسد برای توزیع عادلانه‌تر ثمرات افزایش تولید و درآمد در جامعه یک برنامه کامل و مناسب توزیع عادلانه درآمدها (در سطح خانوارها، شهر و روستا و مناطق مختلف کشور) لازم است.
- نمادها در توسعه اقتصادی اهمیت بسزایی دارند و دولت‌ها باید نهادسازی برای ارتقای کارایی نظام اقتصادی را در مرکز توجه خود قرار دهند(عسلی،۱۳۸۵).

انضباط مالی در ایران

انضباط مالی در ایران حکایت دیگری دارد، زیرا اقتصاد ایران یک اقتصاد وابسته به نفت است و اصلی‌ترین عاملی که بیانگر بی‌انضباطی دولت در کشور محسوب می‌شود، وابستگی بیش‌ازحد بودجه‌ی دولت به درآمدهای ارزی ناشی از صادرات نفت است، به‌طوری‌که دولت با استفاده از این منبع درآمدی بسیاری از هزینه‌های جاری خود را تأمین مالی می‌کند. دریافتی‌های ارزی حاصله از این طریق بیشتر به‌جای اینکه صرف هزینه‌های عمرانی و پروژه‌های تولیدی گردد، به هزینه‌های جاری و به تأمین مالی طرح هدفمندی یارانه‌ها اختصاص می‌یابد. هرساله در قوانین بودجه و ضوابط مربوط به آن، احکامی به‌منظور برقراری انضباط مالی به تصویب می‌رسد که از ضمانت اجرایی برخوردار نبوده و می‌توان گفت صرفاً به‌عنوان شعار بودجه مطرح می‌شود. دلیل این امر به برخی زیرساخت‌های اقتصاد ایران برمی‌گردد که تجدیدنظر و اصلاح جدی در آن‌ها به‌منظور کاهش و جلوگیری از بی‌انضباطی مالی موردنیاز است... از سوی دیگر، دولت‌ها در ایران برای تأمین مالی کسری بودجه خود همواره از میان روش‌های مختلف مانند انتشار اوراق قرضه، استقراض از بانک مرکزی و چاپ پول یا استقراض از منابع مالی خارج از کشور، استقراض از بانک مرکزی را انتخاب نموده‌اند که نتیجه‌ای جز نقدینگی، تورم و رکود در برنداشته است.

بااین‌حال، عدم استقلال نسبی بانک مرکزی و وابستگی آن به دولت هم نمونه‌ی دیگری از عدم وجود انضباط پولی و مالی در کشور است. در صورت استقلال بانک مرکزی به دولت‌ها اجازه نمی‌داد که بیشتر از درآمدهای قابل تحقق خود طی هر دوره مالی هزینه نمایند. مورد دیگری که می‌توان به آن اشاره نمود، نوع رژیم ارزی موجود در کشور است که در سه نرخ مرجع، مبادله‌ای و آزاد تقریباً تثبیت‌شده است. در رژیم ارزی تثبیت‌شده، به‌منظور حفظ ارزش پول داخلی و جلوگیری از کاهش ارزش آن، هرگونه مازاد تقاضای ارز خارجی از طریق ذخایر ارزی بین‌المللی بانک مرکزی تأمین می‌شود که این امر در بلندمدت منجر به خالی شدن ذخایر بانک مرکزی می شود، به‌گونه‌ای که حملات سفته بازانه در رژیم ارزی ثابت، اجتناب‌ناپذیر بوده و این نوع رژیم ارزی در برابر بحران‌های پولی و مالی آسیب‌پذیرتر است. از سوی دیگر، چند نرخی بودن نرخ ارز تثبیت‌شده می‌تواند زمینه لازم جهت سودجویی و رانت‌خواری توسط برخی افراد را فراهم آورد که این هم نوعی بی‌انضباطی مالی در اقتصاد کشور را طی سالیان مختلف نشان می‌دهد. به‌طورکلی، راهکارهایی که تقریباً می‌توان گفت که اکثر کشورها جهت مقابله با اثرات ناشی از بحران و رکود اقتصادی جهانی طی سال‌های اخیر در پیش‌گرفته‌اند، اول حمایت از سیستم بانکی داخل کشور و تزریق نقدینگی به آن‌ها به‌منظور افزایش توان بازپرداخت بدهی‌ها و نیز افزایش سرمایه بانک‌ها از طریق تصویب بسته‌های محرک مالی، دوم کاهش مالیات‌ها و معافیت‌های مالیاتی ازجمله معافیت مالیات بر معاملات مالی شرکت‌های سرمایه‌گذاری و کاهش نرخ مالیات بر بنگاه‌های کوچک و متوسط (SME) به‌منظور تحریک سرمایه‌گذاری و سوم کاهش نرخ بهره بانکی بوده است. در این میان، انضباط مالی از طریق کاهش نرخ مالیات‌ها و کاهش نرخ بهره بانکی به‌عنوان سیاست‌های مالی و پولی انبساطی باعث تحریک مصرف و سرمایه‌گذاری و درنتیجه افزایش تقاضای کل شده، درحالی‌که تنها سیاست‌های ریاضتی از طریق افزایش مالیات‌ها و کاهش مخارج دولتی در حل مشکل بحران مالی اخیر چندان کارآمد نبوده است (عظیمی ،۱۳۹۵).

نقش انضباط مالی در مبارزه با رکود و بحران

انضباط مالی نه‌تنها به هنگام وقوع رکود و بحران در اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی جهت مقابله با آثار ناشی از بحران، بلکه در شرایط عادی اقتصاد نیز دارای اهمیت است و باید به آن

توجه کافی شود. هرچه ابزار متنوع‌تر و کاراتری از انضباط مالی در یک کشور به کار گرفته شود، آن کشور در مواجهه با مشکلات اقتصادی و یا بروز بحران‌های اقتصادی، آسیب‌پذیری کمتری خواهد داشت. در زیر به راهکارهایی اشاره می‌شود که می‌تواند به‌عنوان ابزار و سیاست‌هایی از انضباط مالی در مقابله با بحران اقتصادی و به‌خصوص خروج کشورمان از شرایط رکود-تورمی حال حاضر به کار گرفته شود:

– در حوزه سیاست‌های پولی، درجه استقلال بانک مرکزی بر نرخ رشد پول در گردش و نقدینگی جامعه، تأثیر بسزایی دارد و متغیرهای کلان اقتصادی مانند نرخ تورم، بیکاری و میزان کسری بودجه‌ی دولت‌ها تحت تأثیر اعتبار و استقلال بانک مرکزی قرار دارند. درنتیجه، هرچه بانک مرکزی از استقلال بیشتری برخوردار باشد و وابستگی کمتری به دولت داشته باشد، استقراض دولت از بانک مرکزی و افزایش نقدینگی محدودتر شده و در چنین شرایطی دولت نمی‌تواند بیش از درآمدهایش، هزینه نماید و ناچار به رعایت انضباط مالی در تصمیم‌گیری‌های سیاستی خود است (اسفند یاری صفا و دهقان،۱۳۹۴).

– در رژیم ارزی تثبیت‌شده، دولت به‌منظور حمایت از ارزش پول داخلی، نرخ ارز را میخکوب می‌کند و هرگونه مازاد تقاضا برای ارز، بدون افزایش در نرخ ارز، از طریق ذخایر خارجی بانک مرکزی تأمین می‌شود. این امر در بلندمدت به کاهش ذخایر بانک مرکزی می‌انجامد و زمانی فرا می‌رسد که فنر نرخ ارز میخکوب شده جهش یابد و نرخ ارز یک افزایش چند برابری را تجربه کند و ارزش پول ملی به‌طور ناگهانی و غیرمنتظره سقوط نماید (طیبی و همکاران،۱۳۹۲)، این ارزش‌گذاری بیش‌ازحد پول داخلی که توسط دولت اعمال می‌شود، از مصادیق بی‌انضباطی مالی است که ثبات اقتصاد کلان را تهدید می‌کند، درحالی‌که در رژیم ارزی شناور مدیریت‌شده این مشکلات کمتر اتفاق می‌افتد.

– اگر دولت در عملکرد خود به موضوع انضباط مالی اهمیت دهد و درآمدهای ارزی کشور را که از صادرات نفت به دست می‌آید، به‌جای تأمین مالی هزینه‌های جاری خود، بخشی از آن را در پروژه‌های سرمایه‌گذاری و تولیدی و بخش دیگر را به‌عنوان ذخایر بین‌المللی بانک مرکزی انباشت نماید، به هنگام بروز مشکلات اقتصادی مانند تحریم‌های بین‌المللی و یا بحران‌های مالی جهانی، با کسری بودجه پیش‌بینی‌نشده مواجه نخواهد شد.

– وجود انضباط مالی در برنامه‌های دولت به هنگام تصمیم‌گیری برای تأمین مالی کسری بودجه باعث می‌شود که دولت به‌جای استقراض از بانک مرکزی، از راه‌های مختلف دیگر مانند انتشار اوراق قرضه، کاهش مخارج غیرضروری خود، افزایش مالیات‌ها تا جایی که سبب کاهش سرمایه‌گذاری توسط بنگاه‌ها نشود و یا تغییر در تخصیص بودجه و اعتبارات بین بخش‌های مختلف، کسری بودجه خود را جبران نماید. اتخاذ شیوه‌های مدرن در عملیاتی کردن بودجه دولت به‌عنوان مصداقی از انضباط مالی در سطح کلان است.

– بدون بهبود فضای کسب‌وکار و اصلاح سازمان تولید در سطح خرد و کلان، خروج از رکود اقتصادی، امکان‌پذیر نیست. کاهش هزینه‌ی مبادله فعالیت‌های اقتصادی از طریق مبارزه با انحصار، حذف بوروکراسی اصلاح قانون کار و ایجاد امنیت اقتصادی به‌منزله پویایی و تداوم در انضباط مالی و ابزار مناسبی برای تحریک سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی است.

– از مهم‌ترین آموزه‌ها در بررسی تجارب کشورهای مختلف در مقابله با بحران اقتصادی آن است که مشخصه‌های اقتصادی کشورها، نقش اساسی در تنوع به‌کارگیری سیاست‌های اقتصادی مقابله با رکود بحران در آن‌ها داشته است (فرزینوش و برخورداری، ۱۳۸۹)، با توجه به تجارب کشورهای نوظهور و درحال‌توسعه در مقابله با رکود و به‌خصوص بحران مالی جهانی، استفاده از شیوه‌های همگن و کارساز برای کاهش هزینه‌های تحمیل‌شده بر اقتصاد کشور ضرورت دارد.

– با توجه به سیاست‌های دولت در بخش پولی و بانکی و آسیب‌پذیری این بخش از بحران، تحریک سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت از طریق اوراق بهادار می‌تواند در دسترسی بانک‌ها به نقدینگی و اثرگذاری بر بخش عرضه‌ی اعتبار در کشور نقش اساسی داشته باشد.

– تغییر در ترکیب ترازنامه‌ی بانک مرکزی، به‌ویژه تغییر در ترکیب وام‌ها، اوراق و تغییر در بخش دارایی‌ها می‌تواند نقش اساسی در تحریک بخش تقاضای کل اقتصاد و خروج اقتصاد از وضعیت رکودی، بدون ایجاد هزینه‌های تورمی در اقتصاد کشور داشته باشد.

– کاهش نرخ‌های مالیات بر درآمد خانوارها و بنگاه‌ها می‌تواند در جهت افزایش توان آن‌ها در بازپرداخت تسهیلات دریافتی و نیز تقویت توان درآمدی، توسعه سرمایه‌گذاری و تحریک بخش تقاضای اقتصاد مفید باشد.

– کمک‌های مالی در قالب بسته‌های تعریف‌شده برای بخش‌های مختلف اقتصادی، با تمرکز بر سرمایه‌گذاری مستقیم در زیرساخت‌ها با توجه به اهداف بلندمدت، می‌تواند در کاهش آسیب‌پذیری بخش‌های مختلف اقتصادی و بهبود وضعیت رشد اقتصادی در بلندمدت نقش اساسی داشته باشد.

– تلاش دولت و مقامات پولی در جهت کمک به پایداری نقدینگی در سیستم پولی و مالی و افزایش قابلیت دسترسی به اعتبارات، با استفاده از ابزارهای پولی نظیر تغییر در نرخ ذخیره‌ی قانونی، برنامه‌های تضمین سپرده‌ها و غیره برای کاهش آسیب‌پذیری از بحران، ضروری است.

تلاش دولت و مقامات پولی و اقتصادی در جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی به‌منظور رفع مشکلات تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی در کشور و رفع محدودیت‌های موجود در فضای مالی کشور، با توجه به شرایط خروج از بحران در سایر کشورها، می‌تواند در کاهش بار مالی مقابله با بحران و تسریع در دستیابی به اهداف بلندمدت اقتصادی مفید باشد.

– کمک‌های مالی در قالب بسته‌های حمایتی در سه حوزه‌ی اصلی شامل حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط (SME) تا، حمایت از خانوارها، مصرف‌کنندگان، حمایت از کالاها و خدمات می‌تواند در کاهش اثرات منفی بحران بر بخش‌های تولید، مصرف و توزیع نقش اساسی داشته باشد و نیز فرصتی برای جهش‌های اقتصادی آتی فراهم نماید.

انضباط مالی و بهبود فضای کسب‌وکار

در یک اقتصاد کارآمد، سیستم بودجه دولت با توجه به ۴ نکته اساسی نظارت نمایندگان مردم بر درآمدها، دریافتی‌ها (همانند دریافتی صادرات نفت خام) و مخارج دولت، رعایت انضباط مالی در مباحث کلان اقتصادی به صورتی که کسری بودجه یا به عبارتی استقراض لازم در بخش عمومی جهت دستیابی به اهداف برنامه طی دوره موردنظر از میزان مشخصی فراتر نرود، راهبردهای کلان اقتصادی و تخصیص منابع در بودجه با رعایت اولویت آورده شده باشد و هزینه کردن بودجه تخصیص‌یافته به هر بخش اقتصادی، طرح، سازمان و یا برنامه مطابق برنامه‌های از پیش تعیین‌شده باشد، تدوین می‌شود. همان‌گونه که اشاره شد انضباط مالی نیاز اساسی یک بودجه کارآمد است. در اصل انضباط مالی عامل مهم مدیریت تورم در کشور، مانع رشد بی‌رویه نقدینگی و افزایش پول پرقدرت در کشور می‌شود از سوی دیگر افزایش‌های هزینه‌بر درآمد، به

بی‌انضباطی مالی و افزایش پایه پولی و نقدینگی منجر خواهد شد. اندازه بزرگ دولت، نبود انگیزه‌ی کافی، عدم برخورد جدی و عدم پاسخگویی و نظارت در نظام‌های مالی ازجمله‌ی عوامل بی‌انضباطی مالی در کشور است. انضباط مالی عمومی در سطح کلان و اثر آن بر متغیرهایی مانند تورم و رشد اقتصادی به‌اندازه‌ای اهمیت دارد که یکی از شرایط ورود کشورهای اروپایی به اتحادیه اروپا اصلاح کسری بودجه این کشورها و کمتر شدن کسری بودجه عمومی از حدود درصد ۳ تولید ناخالص داخلی آن‌ها بوده است. انعکاس اولویت‌های راهبردی در بودجه‌های سالانه نیز از مشخصات مهم نظام‌های مدیریت مخارج دولتی است؛ اما باسیاست‌های انضباط مالی دولت فعلی، رشد نقدینگی جذب سپرده‌های بلندمدت شده و مردم به‌جای سود نامطمئن در بازارهای مختلف و نوسان‌های حاصل از آن، ترجیح داده‌اند که پول خود را در سپرده‌های بانکی نگه‌دارند و کسب سود کنند. درنتیجه از التهاب و نوسان و رشد قیمت در بازارهای مسکن، طلا و ارز، خودرو و ... به‌شدت کاسته شد و در عوض مردم پول خود را در بانک‌ها گذاشتند و دولت و بانک‌ها نیز به‌تدریج به ساماندهی بدهکاران بزرگ، مطالبات معوق، استمهال بدهی‌ها و سایر شاخص‌های بانکی پرداختند. برای مثال باوجود رشد ۳۲ هزار میلیارد تومانی پایه پولی در نه ماه اول دولت یازدهم، به دلیل پیگیری سیاست‌های انضباط مالی، افزایش نرخ سود و کنترل شاخص‌های پولی و بانکی، حجم پول تنها ۱۲ هزار میلیارد تومان و شبه پول و سپرده‌های سرمایه‌گذاری ۱۰۹ هزار میلیارد تومان افزایش‌یافته است؛ به‌عبارت‌دیگر، سهم شبه پول و حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت در جذب ۱۲۲ هزار میلیارد تومان نقدینگی افزایش‌یافته، به میزان ۹۰ درصد و سهم پول یا اسکناس و سپرده دیداری تنها ۱۰ درصد بوده است. بر اساس نما گرهای بانک مرکزی در اسفندماه ۹۲، به دنبال افزایش ۲۳ هزار و ۱۷۲ میلیارد تومانی پایه پولی با رشد ۲۵,۲ درصدی، میزان نقدینگی در این مدت ۹ ماهه با ۲۵,۷ درصد رشد به میزان ۱۲۱ هزار ۸۳۲ میلیارد تومان افزایش‌یافته، که ۱۲۱۰۸ میلیارد تومان آن پول با رشد ۱۱,۳ درصدی شامل ۵۷۰۴ میلیارد تومان اسکناس با رشد ۲۰ درصدی و ۶۴۰۴ میلیارد تومان سپرده دیداری با رشد ۸ درصدی بوده است؛ اما بخش عمده نقدینگی جذب سپرده‌های بلندمدت یا شبه پول به میزان ۱۰۹۷۲۴ میلیارد تومان شده است که رشد قابل‌توجه ۳۰ درصدی را نشان می‌دهد؛ به‌عبارت‌دیگر، ۹۰ درصد از رشد نقدینگی به‌حساب های سپرده سرمایه‌گذاری جذب‌شده است.

این وضعیت نشان می‌دهد که دولت با اعلام نرخ سود بانکی بالاتر و نظم دادن به سیاست‌های پولی و بانکی و تشویق مردم و بانک‌ها به جذب نقدینگی، موفق شده رشد نقدینگی را جذب سپرده‌های بلندمدت بانکی کند و باعث کنترل نقدینگی در گردش و تورم شود(مرکزملی مطالعات،پایش و بهبود کسب و کارها ،۱۳۹۷).

انضباط مالی دولت و اثرات عدم رعایت آن

انضباط مالی دولت در برآورد صحیح درآمدهای دولت و کنترل مخارج آن خلاصه می‌شود. سنجش میزان رعایت انضباط مالی در یک اقتصاد ضرورت دارد تا همه منابع و مصارف دولت در بودجه قید شود ازاین‌رو عدم رعایت انضباط مالی از همین نقطه نشاءت می‌گیرد. در اقتصاد ایران باوجود صراحت قانون بخشی از مخارج و درآمدهای دولت در بودجه درج نمی‌شد ازاین رو اختلاف فاحش میان منابع و مصارف در بودجه ظاهر می‌شد. برای مثال در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۰ میلیارد دلار از مخارج از طریق مازاد درآمد حاصل از فروش نفت انجام شد که در سقف هزینه‌های دولت در جداول بودجه‌ای درج نشده بود و به همین دلیل هم مصارف انجام‌شده از آن محل غیر شفاف بود. بدین ترتیب هنگامی‌که سقف منابع و مصارف روشن نیست در عمل انضباط مالی قابل تحقق نیست. به همین دلیل می‌توان گفت انضباط مالی طی ۶ سال اخیر نسبت به قبل تضعیف‌شده است. لازم است تأکید شود که انضباط مالی تنها به معنای توازن بودجه دولت نیست بلکه منظور بی‌نیازی به استقراض بخش عمومی برای انجام وظایف خود و ارائه کالاها و خدمات بخش عمومی است. کارایی یک نظام اقتصادی منوط به کارایی بازارهای چهارگانه اقتصاد یعنی بازارهای کالا و خدمات؛ بازار کار؛ بازار پول و بازار سرمایه است؛ زیرا که عملکرد هر نظام اقتصادی برآیند کنش متقابل و هم‌زمان این بازارها است. رعایت نکردن انضباط مالی در شرایط کنونی اقتصاد ایران از طریق تشدید عدم تعادل‌ها در این بازارها موجب عدم تعادل در سطح کلان و بدتر شدن اوضاع اقتصادی می‌شود. برای مثال از سال‌های گذشته دولت در تبصره‌های قانون بودجه بخشی از منابع بانکی را تحت عنوان تسهیلات تکلیفی مشخص کرده و نظام بانکی را موظف می‌کرده است که این تسهیلات را با شرایط ترجیحی در اختیار فعالیت‌ها و یا مؤسسات اقتصادی قرار دهند که معمولاً از طریق سازوکارهای اداری به آن‌ها معرفی می‌شوند. واضح است که در یک نظام منضبط مالی اگر دولت قصد حمایت از یک بخش و یا مؤسسات اقتصادی به

خصوصی را داشته باشد می‌بایست از طریق بخشودگی مالیاتی و یا کمک‌های مستقیم و یا پرداخت مابه‌التفاوت نرخ بهره بانکی و نرخ بهره ترجیحی در بودجه این حمایت را انجام می‌داد و هزینه‌های تولید برای این فعالیت‌ها را پایین می‌برد؛ اما در این صورت کاهش درآمدهای مالیاتی دولت و یا افزایش مخارج حمایتی در کسری بودجه او منعکس می‌شد. متأسفانه اثر این تصمیم بودجه‌ای اختلال در بازار پولی خواهد بود که هزینه آن برای اقتصاد کشور به‌مراتب بیش از نشان دادن کسری بودجه عمومی دولت است؛ زیرا معمولاً این منابع بانکی (تسهیلات تکلیفی) به فعالیت‌های اقتصادی با بازده پایین تخصیص می‌یابد در غیر این صورت این فعالیت‌ها می‌توانستند منابع مالی لازم را از بازارهای پولی با نرخ‌های موجود تحصیل کنند. درنتیجه نه‌تنها منابع کشور صرف فعالیت‌های کم بازده می‌شود که مخالف اصل تخصیص بهینه منابع برای ایجاد بالاترین بازدهی است بلکه طرح‌های اقتصادی با بازدهی بالاتر (که معمولاً سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی است) از دستیابی به منابع مالی محروم می‌شوند. با توجه به حجم قابل‌توجه این تسهیلات تکلیفی این تصمیم بودجه‌ای در سطح کلان مانع رشد تولید ناخالص داخلی در حد بالقوه آن شده و حتی موجب کاهش درآمدهای بالقوه مالیاتی می‌شود که می‌توانست به تعادل مالی بخش عمومی کمک کند. فقدان انضباط مالی در شرایط کنونی اقتصاد از کانال‌های دیگری نیز بر عملکرد بازار سرمایه و درنتیجه اقتصاد کشور اثر می‌گذارد. بسیاری از شرکت‌های دولتی به‌خصوص در بخش برق، آب و فاضلاب و گاز و پالایش و پخش فراورده‌های نفتی به دلیل تثبیت قیمت کالاها و خدمات تولیدی آن شرکت‌ها و در شرایط تورمی موجود که هزینه‌ها مستمراً افزایش می‌یابد دچار ضرر و زیان شده‌اند (این خود یکی از مهم‌ترین اختلالاتی است که در نظام اقتصادی کشور ایجادشده است به‌طوری‌که حجم یارانه‌ها برای تثبیت قیمت این کالاها به رقم بسیار قابل‌توجهی درمقیاس درآمد ملی کشور رسیده است). بخشی از این زیان‌ها در بودجه دولت تحت عنوان کمک به زیان شرکت‌های دولتی تأمین می‌شود و در مواردی نیز به این شرکت‌ها اجازه داده می‌شود با انتشار اوراق مشارکت پروژه‌های توسعه‌ای خود را تأمین اعتبار کنند (پروژه‌هایی که در شرایط صحیح اقتصادی که قیمت تولیدات این شرکت‌ها تثبیت نشده بود می‌توانست از محل سود این فعالیت‌ها تأمین شود). با توجه به زیان ده بودن این شرکت‌ها مردم تنها هنگامی حاضر به خرید اوراق مشارکت منتشرشده توسط این شرکت‌ها می‌شوند که دولت

(بانک مرکزی؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی؛ وزارت اقتصاد و دارایی) سود این اوراق را که مسلماً باید بالاتر از نرخ تورم باشد تا تمایلی در جامعه برای خرید آن‌ها باشد. تضمین کنند. گاهی هم بانک‌های دولتی به دلایل مختلف سهم بزرگی از این اوراق را ابتیاع و نگهداری می‌کنند. به‌طور خالصِ اثرات فقدان انضباط مالی بخش عمومی بر اقتصاد را موردبحث قراردادیم. نتیجه کلی این بحث همان‌طور که گفته شد آن است که انبساط بی‌رویه مالی در شرایط فعلی اقتصاد کشور؛ همان‌طور که در دو سال گذشته مشاهده کرده‌ایم، هم کارایی اقتصاد و درنتیجه رشد و توسعه آن را تضعیف و هم توزیع درآمدها را (حداقل از طریق فشارهای تورمی) بدتر می‌کند(بختیاری ،۱۳۹۶).

اهمیت بهره‌وری

بهره‌وری یک عنصر کلیدی در تحلیل اقتصادی هر کشور است، در هر کشوری ارتقای بهره‌وری بر پدیده‌های اصلی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آن جامعه مانند کاهش تورم، افزایش سطح رفاه عمومی، افزایش توان رقابت سیاسی و اقتصادی و مانند آن‌ها، تأثیرات عمیق و وسیعی دارد. در حال حاضر اکثر کشورهای جهان سرمایه‌گذاری‌های زیادی را در جهت ارتقای بهره‌وری در سطوح ملی، منطقه‌ای، بخشی، سازمان‌ها، نهادها و حتی افراد انجام داده و می‌دهند و رشد و توسعه روزافزون خود را مرهون توجه و نگرش صحیح نسبت به این مسئله می‌دانند.

تجربه کشورهای توسعه‌یافته صنعتی نشان می‌دهد که اهمیت بهره‌وری درروند توسعه این کشورها بیش از افزایش کمی عوامل کار و سرمایه بوده است. بهره‌وری مطلوب با تغییر ساختارها، اضافه کردن فنّاوری، تدوین دستور کار، صدور بخشنامه حاصل نمی‌شود بلکه انسان‌محور هر نوع بهره‌وری فردی، اجتماعی و سازمانی است؛ بنابراین باید بیشترین توجه و برنامه‌ریزی در بهره‌وری سازمانی متوجه عوامل انسانی شود (سلطانی، ۱۳۸۶).

کارایی و توسعه سازمان‌ها درگرو کاربرد صحیح نیروی انسانی است. نتایج بسیاری از تحقیقات بر این نکته توجه دارد که هیچ جامعه‌ای توسعه‌نیافته است مگر آنکه، به توسعه منابع انسانی خود پرداخته باشد(صنعتی، ۱۳۸۶).

عوامل مؤثر برافزایش بهره‌وری یک سازمان

عمدتاً عوامل مؤثر به بهره‌وری دو جز هستند؛ یا برون‌زا هستند یا درون‌زا

عوامل برون‌زا: عواملی که خارج از سازمان بر میزان بهره‌وری اثر می‌گذارند که عبارت‌اند از:

- عوامل فرهنگی: فرهنگ با توجه به اینکه هویت و شناسنامه یک ملت را نشان می‌دهد، فرهنگ‌سازمانی نیز نشان‌دهنده‌ی هویت و فرهنگ یک سازمان است پس‌ازاین حیث دارای اهمیت است.

- عوامل اقتصادی: این عامل بر بهره‌وری کشورهای در حال رشد بسیار مؤثر است، چراکه سازمانی با وابستگی اقتصادی به دیگر کشورها و فشارهای وارده از بقیه مناطق مسلماً بهره‌وری بالایی ندارند.
- عوامل اجتماعی: نباید گذاشت که فرد در جامعه تحت تأثیر روحیه‌ی جمع‌گرایی قرار بگیرد، باید این جمع‌گرایی مبتنی بر توسعه‌ی تعاون گروهی و انضباط اجتماعی باشد تا بهره‌وری یک سازمان را بالا ببرد.
- عوامل درون‌زا: عواملی که در درون یک سازمان هستند و تصمیمات و برنامه‌های آن‌ها بسیار تأثیر می‌گذارد بر روند فعالیت‌های درون‌سازمانی که مهم‌ترین این موارد عبارت‌اند از:
- نیروی انسانی: نیروی انسانی قلب تپنده و نقطه‌ی کلیدی اتکای هر سازمانی است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت میزان رضایت و نشاط و توان علمی نیروی انسانی در افزایش بهره‌وری سازمان مؤثر است.
- مدیریت: مدیریت یعنی هماهنگ‌کننده، برنامه‌ریزی کننده، کنترل‌کننده دارای نقش بسیار مهمی جهت تعیین افق‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت سازمان در تحقق اهداف سازمان و رسیدن به بهره‌وری بالا است (قربانعلی،۱۳۹۶).

سازوکارهای عملی استقرار چرخه مدیریت بهبود بهره‌وری

در استقرار چرخه مدیریت بهبود بهره‌وری راهکارهای مختلفی وجود دارد که به بعضی از آن‌ها که در عمل تجربه‌شده در زیر اشاره می‌شود(سلطانی،۱۳۸۷).

۱- نهادی کردن بهره‌وری در اندیشه

زیربنای استقرار چرخه مدیریت بهبود بهره‌وری این است که کارکنان یک سازمان تولید فکر کنند. کمبود سازمان‌ها در مقوله بهره‌وری، پول، تجهیزات، مواد و امکانات مادی نیست بلکه کمبود اصلی تولید فکر است. سازمان‌های موفق و بهره‌ور علاوه بر نظم بوروکراتیک، تدابیر خاصی برای استفاده از کلیه ظرفیت‌های فکری و عملی کارکنان خود اتخاذ کرده‌اند.

۲- نهادی کردن صرفه‌جویی در کل سازمان

یکی از روش‌های استقرار چرخه بهبود مدیریت بهره‌وری این است که صرفه‌جویی در همه سازمان به‌عنوان یک اصل موردتوجه قرار گیرد. دستیابی به بهره‌وری مستمر از طریق صرفه‌جویی، با شعار حاصل نمی‌شود بلکه در این راستا بایستی ساختارهای مناسبی طراحی کرد. معمولاً صرفه‌جویی از طریق دو مکانیسم ساختار سازی و تشویق در سازمان نهادی می‌شود.

۳- نظام استقرار تحقیقات بهره‌وری

بهبود بهره‌وری بدون تحقیقات اصلاً معنی ندارد. برای استقرار چرخه بهبود بهره‌وری لازم است ذهنیت و مؤلفه‌های درگیر بهره‌وری به‌طور دائم موردتحقیق علمی قرارگرفته و راهکارهای علمی به کار گرفته شود. با استقرار نظام تحقیقات بهره‌وری اهداف زیر تحقق می‌یابد:

- محصولات جدیدی برای واحدهای تولیدی طراحی می‌شود.
- کیفیت تولیدات ارتقا می‌یابد.
- هزینه‌های تولید با نوآوری به‌شدت کاهش می‌یابد.
- مصرف انرژی بهینه می‌شود.

ضایعات تولیدی کاهش می‌یابد.

پیشینه پژوهش

پیشینه تحقیقات خارجی

آنلی کسا (۲۰۱۶) [1] فرهنگ، دین و بهره‌وری، به بررسی شواهدی از مناطق اروپایی می‌پردازد آمده است که بهره‌وری نقش مهمی در رشد اقتصادی و رفاه مردم ایفا می‌کند. این تحقیق به‌طور عمده بر روی عوامل مانند سرمایه انسانی، تحقیق و توسعه، نوآوری و غیره تمرکز دارد و نشان داده‌شده است که دین به‌طور مثبت با بهره‌وری و رشد اقتصادی ارتباط دارد ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها، رفتارها و غیره، اغلب به فرهنگ نیز اشاره‌شده است؛ و در این مقاله به این نتیجه رسیده است که دین چیزی است که اغلب انتخاب و رفتار مردم را هدایت می‌کند؛ و انتظار می‌رود که به عملکرد روزانه نیروی کار مرتبط باشد و تفاوت‌های مربوط به مذهب ممکن است در توضیح تفاوت در بهره‌وری باشد.

تریزمن (۲۰۱۵) [2] روابط میان شاخص‌های فساد و ویژگی‌های مالی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی کشور را موردبررسی قرارداد. او دریافت که در کشورهای پروتستان و مستعمره انگلیس که دارای درآمد سرانه بالاتر و سهم بالای تولید ناخالص داخلی هستند و شکل حکومت واحد و سیستم قانونی با حقوق عرفی در مقابل حقوق مدنی دارند، فساد مالی بیشتر و انضباط مالی اصلاً وجود ندارد.

با تینی و همکاران (۲۰۱۲) [3] بر اهمیت تدوین سازوکار اجرای انضباط مالی برای بهبود وضعیت اقتصادی تأکیددارند. آن‌ها در مطالعه ریاضت اقتصادی به‌عنوان الگویی برای انضباط مالی موفق در ایالات‌متحده آمریکا، اروپا و ژاپن دریافتند که تثبیت‌های تدریجی و ملایم به تثبیت‌های تهاجمی و تندرو، به‌ویژه برای اقتصادهای در رکودی که با خطر بالای بدهی مواجه هستند، ترجیح داده می‌شود.

اسلام و سید شزالی (۲۰۱۱) [4] عوامل مؤثر بر بهره‌وری مولد (مطالعه در صنایع پرکار) عوامل سه‌گانه مهارت، محیط کار مطلوب و تحقیق و توسعه را شناسایی می‌کنند که ممکن است بر

1. Nly people who
2. Trizman
3. Batini et all
4. Islam and Sayyid Shazali

بهره‌وری تولیدی صنایع پرتنش تأثیر گذارد. اگرچه تمامی عوامل با بهره‌وری رابطه مثبت داشتند، بیشترین همبستگی مثبت به هزینه و بهره‌وری تحقیق و توسعه مربوط می‌شود.

فتس و میهوف (۲۰۰۸) [1] به شناخت هزینه‌های اقتصاد کلان ناشی از مدیریت بد سیاست مالی در نمونه بزرگی از کشورها پرداخته‌اند. تجزیه‌وتحلیل آن‌ها نشان می‌دهد که رفتار سیاست مالی به محیط نهادی و سیاسی بستگی دارد. دولت‌هایی که با محدودیت‌های بیشتری مواجه هستند، به‌احتمال کمتری وجود دارد که از سیاست‌های مالی احتیاطی استفاده کنند. آن‌ها نشان می‌دهند که محدودیت‌های ضمنی می‌تواند مزایای مشابهی با هزینه‌های کمتر ارائه دهد و انعطاف‌پذیری قوانین مالی، تنها راه تحمیل انضباط در سیاست‌های مالی نیست.

مونته و پاپانچی (۲۰۰۱) [2] از طریق داده‌های مربوط به دوره زمانی ۱۹۹۱- ۱۹۶۳، برای ۲۰ منطقه در ایتالیا و فن داده‌های تابلویی به روش حداقل مربعات دومرحله‌ای، به این نتیجه رسیدند که اثر بی‌انضباطی مالی و فساد بر بازدهی مخارج سرمایه‌گذاری‌های خصوصی باعث کاهش کارایی مخارج سرمایه‌گذاری عمومی منفی است. فساد با تأثیر برقید بودجه، درآمدهای دولت را کاهش می‌دهد و به دنبال آن، باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. همچنین تأکیددارند که تأثیر منفی فساد بر سرمایه‌گذاری‌های خصوصی، موجب کاهش کارایی مخارج دولتی می‌شود.

پیشینه تحقیقات داخلی

اسفندیاری صفا و دهقان (۱۳۹۵) الزامات انضباط مالی از دیدگاه مقام معظم رهبری را با استفاده از پرسشنامه و روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) این الزامات از دیدگاه فرماندهان نزاجا مورد رتبه‌بندی قرار گرفت. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرون باخ، موردسنجش قرار گرفت. چون مقدار آلفای کرون باخ که توسط نرم‌افزارSPSS محاسبه شد برابر ۹۸٪ است و این مقدار بزرگ‌تر از ۰٫۷ است؛ بنابراین پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار است.

انضباط مالی نه‌تنها به هنگام وقوع رکود و بحران در اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی جهت مقابله با آثار ناشی از بحران، بلکه در شرایط عادی اقتصاد نیز دارای اهمیت است و باید به آن توجه کافی شود. هر چه ابزار متنوع‌تر و کاراتری از انضباط مالی در یک کشور به کار گرفته

1. Fts and myhwf
2. Monte and Pa Panchi

شود، آن کشور در مواجهه با مشکلات اقتصادی و یا بروز بحران‌های اقتصادی، آسیب‌پذیری کمتری خواهد داشت. در این پژوهش با مروری بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بین سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۷۳ اقدام به استخراج مؤلفه‌ها و ملزومات انضباط مالی گردید. با استفاده از الگوی راهبرد داده بنیاد بیانات معظم له کدگذاری گردید و ۸۷ مؤلفه برای دستیابی به انضباط مالی استخراج گردید. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: صرفه‌جویی، عدم فراط و تفریط، اصلاحات در دستگاه قضایی، پررنگ شدن نقش نهادهای نظارتی، هماهنگی میان سه قوه، اولویت‌بندی مصارف، صرف منابع مالی در تولید به‌جای مصرف، مبارزه با فساد مالی، انضباط اجتماعی، توکّل به خدا و داشتن شجاعت، داشتن تقوا، دوری از تجمل‌گرایی و مال‌اندوزی، شناسایی قوّت‌ها و ضعف‌ها، برنامه‌ریزی، هماهنگی کارکرد با افکار و عقاید، گرفتن تصمیمات قاطع و اجرا در عمل، مدیران مؤمن و معتقد، قانون‌گرایی مدیران، کوچک شدن اندازه دولت، جلوگیری از شکل‌گیری انحصار خصوصی. سپس نقاط اشتراک بین این مؤلفه‌ها شناسایی شد و در قالب ۳ مفهوم دسته‌بندی شدند. این ۳ مفهوم عبارت‌اند از: اعتدال، همت جمعی، سلامت مدیران، معنویت، انحصار زدایی، نظارت قوی، انضباط عملیاتی، تعیین چارچوب، تعیین اولویت‌ها. سرانجام این مفاهیم در قالب مقوله الزامات اجتماعی، اخلاقی، پیشگیرانه و اجرایی متجلی گردیدند و الگوی مفهومی موردنظر استخراج گردید. درنهایت نیز با استفاده از توزیع پرسشنامه و روش (AHP[1] این الزامات اولویت‌بندی گردیدند.

ساز عظیمی (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان عوامل مؤثر بر بی‌انضباطی مالی به این مورداشاره می‌کند که درآمدهای نفتی، فساد اقتصاد زیرزمینی، شاخص‌های مهم اقتصادی ازجمله تورم، نرخ ارز، بیکاری استقلال بانک مرکزی ازجمله عوامل مهم بر بی‌انضباطی مالی دولت هستند. بی‌انضباطی‌های مالی از بحران در شبکه بانکی بوده که نهایتاً به رکود اقتصادی و بحران بیکاری منجر می‌شود. جهت بررسی عوامل مؤثر بر بی‌انضباطی دولت در ایران از روش VAH و داده‌های سال ۱۳۹۱-۱۳۵۷ استفاده‌شده است و در آن سه سناریو بیان‌شده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان داده است که در مورد شاخص مخارج دولت فساد مالی و نرخ ارز بیشترین سهم را در بی‌انضباطی دارند و در مورد شاخص درآمد مالیاتی دولت بیشترین توضیح دهندگی مربوط به نرخ ارز- فساد مالی و تورم است و همچنین اقتصاد زیرزمینی نیز بیشترین سهم را برای شاخص کسری بودجه

داشته است با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که دولت با توجه به این فساد بیشترین تأثیر را روی انضباط مالی دارد. در زمینه فساد مهم‌ترین راه مقابله، شفاف‌سازی ، کنترل و نظارت بر اجرای قوانین و مقررات است.

سید احمد حسینی و همکاران (۱۳۹۵) شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر برای ارتقاء بهره‌وری نیروی انسانی با استفاده از فن(ANP) بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق مهم‌ترین عوامل مؤثر بهره‌وری نیروی کار عبارت‌اند از: ۱- بهبود نظام انگیزش ۲-بهبود کیفیت زندگی کار،۳- توانایی انجام کار به‌عنوان معیارهای فرعی، به‌صورت کلی می‌توان گفت عوامل سازمانی در اولویت بالاتری نسبت به سایر عوامل قرار دارند و عوامل فردی و محیطی رتبه‌های بعدی را در اختیاردارند.

سعید کریمی و همکاران (۱۳۹۰) اثر انضباط مالی و فساد مالی بر ترکیب مخارج دولت به همراه سایر عوامل را موردتوجه قرار داده‌اند. در این راستا با استفاده از یک پانل، شامل اطلاعات آماری سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۰، برای ۳۱ کشور منتخب درحال‌توسعه، ابتدا به همانندی متغیرها و وجود رابطه بلندمدت بین آن‌ها پرداخته شد و سپس با استفاده از فن داده‌های تابلویی، اثر فساد مالی بر ترکیب مخارج دولت بررسی شد. نتایج حاکی از این بود که فساد مالی ترکیب مخارج دولت را به‌طور معنادار تحت تأثیر قرار می‌دهد، به‌طوری‌که در پی انضباط مالی و کاهش فساد مالی، سهم نسبی مخارج جاری، مخارج سرمایه انسانی و مخارج آموزشی و بهداشتی در تولید ناخالص داخلی افزایش می‌دهد.

زهرا حسینی‌زاده و کرامت تیموری (۱۳۹۰) نقش دین اسلام در ارتقاء بهره‌وری و اصلاح الگوی مصرف، امروزه به دلیل کاهش منابع و افزایش جمعیت و نیازها، بهره‌وری به‌عنوان یک اهرم مؤثر در مدیریت، توجه دانشمندان علوم گوناگون را به خود جلب کرده است. در این میان، دین اسلام به‌عنوان آخرین دین الهی، درباره بهره‌وری و اثربخشی با دیدگاه فرهنگی، نکات بدیع و منحصربه‌فردی را از طریق آیات قرآن کریم و سیره ائمه معصومین فراروی مسلمانان نهاده است تا در گام نخست درباره آن بیندیشند و در گام بعدی، آموزه‌های بهره‌وری را به‌کارگیرند. هدف

از تحقیق ذکرشده، بررسی دیدگاه اسلام در خصوص بهره‌وری و بررسی نقش فرهنگ دینی در بهره‌وری اقتصادی و اصلاح الگوی مصرف بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

اهداف تحقیق

ارتقای انضباط مالی و بهبود بهره‌وری در دستگاه های اجرایی باشناسایی تاثیر انضباط مالی بر دو عنصر کارایی و اثربخشی.

سؤالات تحقیق

- ✓ آیا انضباط مالی منجر به بهبود بهره‌وری می‌شود؟
- ✓ آیا انضباط مالی بر کارایی تأثیر دارد؟
- ✓ آیا انضباط مالی براثر بخشی تأثیر دارد؟

روش پژوهش

روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزارها و راه‌های معتبر و نظام‌یافته برای بررسی واقعیت‌ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است. اتخاذ روش تحقیق علمی تنها راه دستیابی به دستاوردهای قابل‌قبول و علمی است (خاکی، ۱۳۸۳).

در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه استفاده‌شده است، می‌توان بیان کرد که پژوهش حاضر بر اساس ماهیت و روش، یک پژوهش توصیفی- همبستگی رگرسیون است.

جامعه آماری مارا ۳۲ دستگاه اجرایی در سراسر کشور تشکیل می‌دهند.

روش نمونه‌گیری

روش‌های گردآوری اطلاعات در این پژوهش به دودسته مرور ادبیات و بررسی میدانی تقسیم می‌شود. در خصوص جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش از روش مرور ادبیات و جهت گردآوری اطلاعات برای تائید یا رد فرضیه‌های پژوهش از روش میدانی مبتنی بر داده‌های نظارت هست. روش نمونه‌گیری پژوهش، روش تمام شماری است. به دلیل

موضوع پژوهش، داده‌های نظارت ۳۲ دستگاه اجرایی در نظر گرفته می‌شوند. به دلیل اینکه جامعه آماری محدود بود از روش تمام شماری استفاده شد.

روش تجزیه‌وتحلیل

در این تحقیق جهت بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته از آزمون رگرسیون استفاده می‌شود. بدین منظور از آزمون‌های حداقل مربعات معمولی AS برای طبقه‌بندی داده‌ها و محاسبه متغیرهای پژوهش از نرم‌افزار EXCEL2016 و Eviews و برای تجزیه‌وتحلیل اطلاعات از نرم‌افزار آماری SPSS23 استفاده‌شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

در ادامه به بررسی متغیرهای انضباط مالی، بهره‌وری، کارایی، اثربخشی با استفاده از آماره‌های توصیفی می‌پردازیم. جدول شماره ۱ آماره‌های توصیفی متغیرهای نظارت ستادی نمونه تحقیق را نشان می‌دهد:

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای نظارت‌های ستادی

متغیرها	تعداد نمونه	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
انضباط مالی	۲۹	۸۴/۵۲	۹۹/۲۱	۹۶/۰۳۴۵	۳/۳۷۶۸۵
کارایی	۲۹	۸۰/۸۱	۹۹/۵۳	۹۳/۶۹۷۶	۵/۹۴۲۳۹
اثربخشی	۲۹	۸۵/۰۰	۹۵/۰۰	۹۱/۹۳۷۵	۲/۰۴۶۸۳
بهره‌وری	۲۹	۸۵/۰۰	۹۷/۱۳	۹۲/۶۳۱۳	۳/۴۰۱۱۹

همان‌طور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد بیشترین و کم‌ترین مقدار میانگین به ترتیب متعلق به متغیرهای به فرایند انضباط مالی (۹۶/۰۳) و اثربخشی (۹۱/۹۳) هست. و بیشترین و کم‌ترین مقدار انحراف معیار نیز متعلق به متغیرهای کارایی (۵/۹۴) و اثربخشی (۲/۰۴) است. همچنین حجم

جامعه آماری تحقیق را در متغیر اثربخشی و متغیر بهره‌وری تشکیل می‌دهند. میانگین انضباط مالی نسبت به بهره‌وری، کارایی و اثربخشی (۹۶/۰۳) و میانگین بهره‌وری نسبت به انضباط مالی، کارایی و اثربخشی (۹۲/۶۳) درصد است و نسبت کارایی به انضباط مالی، بهره‌وری و اثربخشی (۹۳/۶۹) درصد و نسبت اثربخشی به انضباط مالی و بهره‌وری و کارایی (۹۱/۹۳) درصد هست بنابراین جامعه آماری تحقیق از جایگاه مناسبی ازلحاظ (انضباط مالی، بهره‌وری کارایی، اثربخشی) جهت پاسخگویی به سؤالات تحقیق برخوردار هستند.

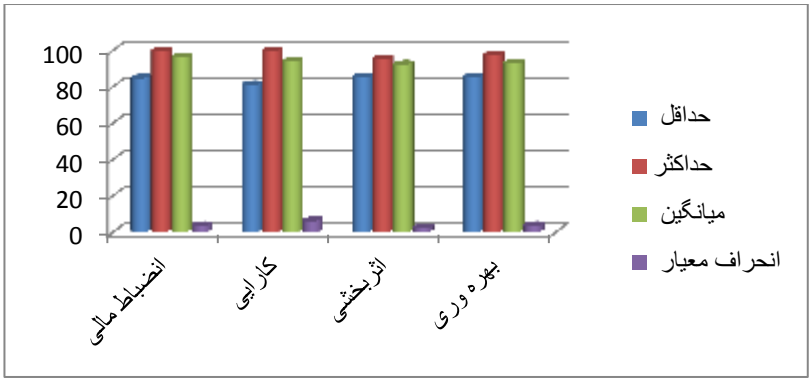

شکل ۱. نمودار آمار توصیفی متغیرهای نظارت‌های ستادی

جدول ۲. آزمون کولموگروف – اسمیر نوف برای متغیرهای تحقیق

	Kolmogorov-Smirnov **کولموگروف – اسمیرنوف**			Shapiro-Wilk شاپیرو – ویلک		
	آمار	**تعداد نمونه**	**سطح معناداری**	**آمار**	**تعداد نمونه**	**سطح معناداری**
انضباط مالی	۰/۲۳۹	۲۹	۰/۰۰۰	۰/۸۰۳	۲۹	۰/۰۰۰
کارایی	۰/۲۰۷	۲۹	۰/۰۰۳	۰/۸۳۶	۲۹	۰/۰۰۰
اثربخشی	۰/۱۸۳	۲۹	۰/۰۱۴	۰/۹۲۵	۲۹	۰/۰۴۲
بهره‌وری	۰/۱۴۲	۲۹	۰/۱۳۹	۰/۹۰۷	۲۹	۰/۰۱۴

با توجه به اینکه سطح معناداری برای متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، پس نتیجه می‌گیریم که داده‌های جمع‌آوری‌شده برای متغیرهای تحقیق نرمال است.

" انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر بهره‌وری سازمان است."

جدول ۳. خلاصه مدل

مدل	ضریب چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح‌شده	خطای معیار تخمن
۱	۰/۴۶۲	۰/۲۱۴	۰/۱۸۵	۲/۹۳۰۳۳

در این آزمون رگرسیون مقدار ضریب تعیین[1] برابر ۰,۲۱۴ هست که نشان می‌دهد متغیر مستقل انضباط مالی می‌تواند ۲۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته بهره‌وری را تبیین نماید.

جدول (۴) که در ادامه موردبحث قرار می‌گیرد حاوی تحلیل واریانس رگرسیون به‌منظور بررسی قطعیت وجود رابطه خطی بین دو متغیر هست.

جدول ۴. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی ANOVA[a]

مدل		مجمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F مقدار	سطح معناداری
۱	رگرسیون	۶۳/۰۰۷	۱	۶۳/۰۰۷	۷/۳۳۸	۰/۰۱۲
	باقیمانده‌ها	۲۳۱/۸۴۴	۲۷	۸/۵۸۷		
	کل	۲۹۴/۸۵۱	۲۸			

بر اساس جدول فوق مقدار F برای آزمون نیکوئی برازش رگرسیون برابر ۷/۳۳۸ با درجه آزادی ۱ هست و متناظر با آن سطح معناداری برابر ۰/۱۲ محاسبه گردیده که از ۰/۰۵ کمتر و درنتیجه معناداری مدل رگرسیون تائید می‌گردد. می‌توان ادعا کرد که انضباط مالی بر بهره‌وری اثر مثبت و معناداری دارد و تائید می‌شود.

جدول ۵. ضرایب مدل رگرسیونی

1- R Square

مدل		ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استانداردشده	t مقدار	سطح معناداری
		B	خطای	Beta		
۱	مقدار ثابت	۵۰/۲۷۷	۱۵/۷۵۸		۳/۱۹۰	۰/۰۰۴
	انضباط مالی	۰/۴۴۴	۰/۱۶۴	۰/۴۶۲	۲/۷۰۹	۰/۰۱۲

بر اساس جدول فوق مدل رگرسیونی متغیر وابسته به‌صورت زیر محاسبه‌شده است:

$$y = 50/277+0.444x$$

با توجه به اینکه مدل رگرسیونی تأیید شد و همچنین مثبت بودن مقدار ضریب B برای متغیر مستقل می‌توان نتیجه گرفت انضباط مالی بر بهره‌وری تأثیر مثبت و معناداری دارد و مقدار Beta ۴۶۲٪ هست که نشان می‌دهد که انضباط مالی بر بهره‌وری ۴۶٪ تا تیر می‌گذارد و موجب افزایش بهره‌وری می‌شود.

فرضیه های فرعی

"انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر کارایی است."

جدول (۶) آماره‌های مربوط به آزمون رگرسیون مربوط به متغیر مستقل انضباط مالی را نشان می‌دهد.

جدول ۶. خلاصه مدل

مدل	ضریب چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح‌شده	خطای معیار تخمن
۱	۰/۴۵۱	۰/۲۰۴	۰/۱۷۴	۵/۴۰۰۳۵

در این آزمون رگرسیون مقدار ضریب تعیین[1] برابر ۰/۲۰۴ هست که نشان می‌دهد متغیر مستقل انضباط مالی می‌تواند ۲۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته کارایی را تبیین نماید.

جدول (۷) که در ادامه موردبحث قرار می‌گیرد حاوی تحلیل واریانس رگرسیون به‌منظور بررسی قطعیت وجود رابطه خطی بین دو متغیر هست.

1. R Square

جدول ۷. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی **ANOVA**[a]

مدل		مجمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F مقدار	سطح معناداری
۱	رگرسیون	۲۰۱/۳۱۵	۱	۲۰۱/۳۱۵	۶/۹۰۳	۰/۰۱۴
	باقیمانده‌ها	۸۷۸/۴۲۱	۲۷	۲۹/۱۶۴		
	کل	۹۸۸/۷۳۶	۲۸			

بر اساس جدول فوق مقدار F برای آزمون نیکوئی برازش رگرسیون برابر **۶/۹۰۳** با درجه آزادی ۱ هست و متناظر با آن سطح معناداری برابر ۰۱۴/ محاسبه گردیده که از ۰/۰۵ کمتر و درنتیجه معناداری مدل رگرسیون تائید می‌گردد. می‌توان ادعا کرد که انضباط مالی بر کارایی اثر مثبت دارد و تأیید می‌شود.

جدول ۸. ضرایب مدل رگرسیونی

مدل		ضرایب استانداردشده		ضرایب استانداردشده	t مقدار	سطح معناداری
		B	خطای	Beta		
۱	مقدار ثابت	۱۷/۴۴۱	۲۹/۰۴۱		۰/۶۰۱	۰/۵۵۳
	کارایی	۰/۷۹۴	۰/۳۰۲	۰/۴۵۱	۲/۶۲۷	۰/۰۱۴

بر اساس جدول فوق مدل رگرسیونی متغیر وابسته به‌صورت زیر محاسبه‌شده است:

$$y = 17/441+0.794x$$

با توجه به اینکه مدل رگرسیونی تأیید شد و همچنین مثبت بودن مقدار ضریب B برای متغیر مستقل می‌توان نتیجه گرفت انضباط مالی بر کارایی تأثیر مثبت و معناداری دارد و مقدار Beta **۴۵۱**٪ هست که نشان می‌دهد که انضباط مالی بر کارایی **۴۶**٪ تا تیر می‌گذارد و موجب افزایش کارایی می‌شود.

"انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر اثربخشی است."

جدول (۹) آماره‌های مربوط به آزمون رگرسیون مربوط به متغیر مستقل اثربخشی را نشان می‌دهد.

جدول ۹. خلاصه مدل

مدل	ضریب چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح‌شده	خطای معیار تخمن
۱	۰/۱۹۲	۰/۰۳۷	۰/۰۰۱	۱/۶۶۹۶۹

در این آزمون رگرسیون مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۳۷ هست که نشان می‌دهد متغیر مستقل انضباط مالی می‌تواند ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته اثربخشی را تبیین نماید.

جدول ۱۰. تحلیل واریانس مدل رگرسیونی **ANOVA**

مدل		مجمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F مقدار	سطح معناداری
۱	رگرسیون	۲/۸۶۵	۱	۲/۸۶۵	۱/۰۲۸	۰/۳۲۰
	باقیمانده‌ها	۷۵/۲۷۲	۲۷	۲/۷۸۸		
	کل	۷۸/۱۳۸	۲۸			

بر اساس جدول فوق مقدارF برای آزمون نیکویی برازش رگرسیون برابر ۱/۰۲۸ با درجه آزادی ۱ هست و متناظر با آن سطح معناداری ۰/۳۲۰ محاسبه گردیده که از ۰/۰۵ بیشتر بوده و درنتیجه معناداری مدل رگرسیون تأیید نمی‌گردد.

جدول ۱۱. ضرایب مدل رگرسیونی

مدل		ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استانداردشده	t مقدار	سطح معناداری
		B	خطای	Beta		
۱	مقدار ثابت	۸۳/۰۷۵	۸/۹۷۹		۹/۲۵۲	۰/۰۰۰
	اثربخشی	۰/۰۹۵	۰/۰۹۳	۰/۱۹۲	۱/۰۱۴	۰/۳۲۰

بر اساس جدول فوق مدل رگرسیونی متغیر وابسته به‌صورت زیر محاسبه‌شده است:

y=83/075+/095x 2

با توجه به اینکه مدل رگرسیونی تائید نشده و همچنین مثبت بودن مقدار ضریب B برای متغیر مستقل می‌توان نتیجه گرفت که انضباط مالی براثر بخشی تأثیر مثبت و معناداری ندارد و رد شده انضباط موجب افزایش اثربخشی نمی‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

فرضیه ۱: انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر بهره‌وری سازمان است.

در آزمون‌های معناداری ضریب همبستگی بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل تمامی ضریب‌های همبستگی معنادار است. (سطح معناداری آزمون‌ها همگی کمتر از ۰،۰۵ بوده و درنتیجه فرض صفر این آزمون‌ها که همان عدم وجود رابطه است رد و فرض یک که مبتنی بر وجود رابطه بین متغیرها هست تأیید می‌گردد، همبستگی در سطح ۰،۰۵ معنی‌دار است و در سطح ۰،۰۱ قابل‌توجه است) می‌توان ادعا کرد که انضباط مالی اثر مثبت و معنی‌داری بر بهبود بهره‌وری سازمان دارد. با توجه به اینکه مدل رگرسیونی تأیید شد و همچنین مثبت بودن مقدار ضریب B برای متغیر مستقل می‌توان نتیجه گرفت انضباط مالی بر بهره‌وری تأثیر مثبت و معناداری دارد و مقدار Beta ۴۶۲٪ هست که نشان می‌دهد که انضباط مالی بر بهره‌وری ۴۶٪ تا تیر می‌گذارد و موجب افزایش بهره‌وری سازمان می‌شود، می‌توان گفت انضباط مالی در سطح ۹۹ درصد بر بهره‌وری تأثیر معنادار و مثبتی داشته است و فرضیه اصلی پژوهش معنادار بوده و تائید می‌شود.

این نتایج با یافته‌های مونته و پا پانچی (۲۰۰۱) سازگار است. این محققان دریافتند که اثر بی‌انضباطی مالی و فساد بر بازدهی مخارج سرمایه‌گذاری‌های خصوصی باعث کاهش کارایی مخارج سرمایه‌گذاری عمومی منفی است. فساد با تأثیر برقید بودجه، درآمدهای دولت را کاهش می‌دهد و به دنبال آن، باعث کاهش رشد اقتصادی می‌شود. همچنین تأکیددارند که تأثیر منفی فساد بر سرمایه‌گذاری‌های خصوصی، موجب کاهش کارایی مخارج دولتی می شوند. و همچنین با یافته‌های زهرا حسینی زاده و کرامت تیموری (۱۳۹۰) سازگار است. این محققان دریافتند که در این میان، دین اسلام به‌عنوان آخرین دین الهی، درباره بهره‌وری و اثربخشی با دیدگاه فرهنگی، نکات بدیع و منحصربه‌فردی را از طریق آیات قرآن کریم و سیره ائمه معصومین فراروی مسلمانان نهاده است تا در گام نخست درباره آن بیندیشند و در گام بعدی، آموزه‌های بهره‌وری را

به‌کارگیرند. هدف از تحقیق ذکرشده، بررسی دیدگاه اسلام در خصوص بهره‌وری و بررسی نقش فرهنگ دینی در بهره‌وری اقتصادی و اصلاح الگوی مصرف بوده است. همچنین یافته‌های و نتایج تحقیق حاضر را تائید می‌کند.

و همچنین با یافته‌های محمدرضا کردلو و همکاران (۱۳۹۸) سازگار است. این محققان دریافتند که الگوی مناسب بودجه‌ریزی برای افزایش بهره‌وری در نظام بودجه‌ریزی کشور مطابق استاندارد ۲۰۱۴ صندوق بین‌المللی پول در سازمان‌های دولتی است و استفاده از انواع استراتژی‌های بودجه‌ریزی و تخصیص منابع برای افزایش بهره‌وری در نظام بودجه‌ریزی کشور بر اساس امور ده‌گانه و فصول پنجاه‌گانه نظام آمارهای مالی دولت مطابق استاندارد ۲۰۱۴ صندوق بین‌المللی پول (IMF) است.

و همچنین با یافته‌های محمدرضا عادلی (۱۳۹۵) سازگار است. این محقق دریافت که مشخصاً رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز ازجمله جایگاه برتر در منطقه، مقابله با فقر و ایجاد اشتغال برای مردم مستلزم این است که نرخ رشدهای بالای اقتصادی محقق شود. به همین جهت در برنامه چهارم توسعه درمجموع ۸ درصد رشد پیش‌بینی‌شده بود قرار بر این بود که ۵/۵ درصد این رشد برای انباشت سرمایه و نیروی کار پیش‌بینی‌شده بود قرار بر این بود که ۲/۵ درصد از این رشد پیش‌بینی‌شده از طریق بهره‌وری تحقق پیدا کند و این بدان معنی است که بهره‌وری کل عوامل که در برنامه سوم به‌طور متوسط سالانه ۸ دهم درصد رشد پیداکرده، در برنامه چهارم به‌طور متوسط هرسال باید ۲/۵ درصد رشد پیدا می‌کرد و اگر این امر محقق شود، یعنی بهره ۳۱/۳ درصد از کل رشد اقتصادی کشور را متکفل خواهد شد.

فرضیه ۱-۲: انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر کارایی است.

در آزمون رگرسیون مقدار ضریب تعیین[1] برابر ۰,۲۰۴ هست که نشان می‌دهد متغیر مستقل انضباط مالی می‌تواند ۲۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته کارایی را تبیین نماید.

بر اساس جدول (۴-۵) مقدار F برای آزمون نیکوئی برازش رگرسیون برابر ۶/۹۰۳ با درجه آزادی ۱ هست و متناظر با آن سطح معناداری برابر ۰۱۴/ محاسبه گردیده که از ۰/۰۵ کمتر و درنتیجه معناداری مدل رگرسیون تائید می‌گردد. می‌توان ادعا کرد که انضباط مالی بر کارایی اثر

1. R Square

مثبت دارد و تائید می‌شود که با بهبود انضباط مالی ۴۵٪ کارایی را فزایش می‌دهد که ازلحاظ هزینه‌ها نیز برای سازمان خیلی خوب است و مخارج جاری سازمان کاهش پیدا خواهد کرد و اثربخشی آن نیز نمایان خواهد شد.

این نتایج با یافته‌های سعید کریمی و همکاران (۱۳۹۰) سازگار است. این محققان دریافتند فساد مالی ترکیب مخارج دولت را به‌طور معنادار تحت تأثیر قرار می‌دهد، به‌طوری‌که در پی انضباط مالی و کاهش فساد مالی، سهم نسبی مخارج جاری، مخارج سرمایه انسانی و مخارج آموزشی و بهداشتی در تولید ناخالص داخلی افزایش می‌دهد. همچنین یافته‌های و نتایج تحقیق حاضر را تائید می‌کند.

و همچنین این نتایج با یافته‌های عظیمی (۱۳۹۵) سازگار است. این محقق دریافت که در مورد شاخص مخارج دولت فساد مالی و نرخ ارز بیشترین سهم را در بی‌انضباطی دارند و در مورد شاخص درآمد مالیاتی دولت بیشترین توضیح دهندگی مربوط به نرخ ارز- فساد مالی و تورم است و همچنین اقتصاد زیرزمینی نیز بیشترین سهم را برای شاخص کسری بودجه داشته است با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که دولت با توجه به این فساد بیشترین تأثیر را روی انضباط مالی دارد. در زمینه فساد مهم‌ترین راه مقابله، شفاف‌سازی، کنترل و نظارت بر اجرای قوانین و مقررات است. همچنین یافته‌های و نتایج تحقیق حاضر را تائید می‌کند و همچنین این نتایج با یافته‌های اسفندیاری صفا و دهقان (۱۳۹۵) سازگار است. این محققان دریافتند انضباط مالی نه‌تنها به هنگام وقوع رکود و بحران در اتخاذ سیاست‌های پولی و مالی جهت مقابله با آثار ناشی از بحران، بلکه در شرایط عادی اقتصاد نیز دارای اهمیت است و باید به آن توجه کافی شود. هر چه ابزار متنوع‌تر و کاراتری از انضباط مالی در یک کشور به کار گرفته شود، آن کشور در مواجهه با مشکلات اقتصادی و یا بروز بحران‌های اقتصادی، آسیب‌پذیری کمتری خواهد داشت .

فرضیه ۱-۳: انضباط مالی دارای تأثیر مثبت و معناداری براثر بخشی ندارد.

در این آزمون رگرسیون مقدار ضریب تعیین برابر ۰،۳۷ هست که نشان می‌دهد متغیر مستقل انضباط مالی می‌تواند ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته اثربخشی را تبیین نماید. و بر اساس جدول (۴-۱۱) فوق مقدار F برای آزمون نیکویی برازش رگرسیون برابر ۱،۰۲۸ با درجه آزادی ۱ هست و متناظر با آن سطح معناداری ۰،۳۲۰ محاسبه گردیده که از ۰،۰۵ بیشتر بوده و درنتیجه معناداری

مدل رگرسیون تأیید نمی‌گردد. بر اساس جدول (۴-۲) مدل رگرسیونی متغیر وابسته به‌صورت زیر محاسبه‌شده است:

y=83/075+/095x 2

با توجه به اینکه مدل رگرسیونی تائید نشده و همچنین مثبت بودن مقدار ضریب B برای متغیر مستقل می‌توان نتیجه گرفت که انضباط مالی براثر بخشی تأثیر مثبت و معناداری ندارد و رد شده انضباط موجب افزایش اثربخشی نمی‌شود.

این نتایج با یافته‌های فتس و میهوف (۲۰۰۸) سازگار است. این محققان دریافتند که در مورد شناخت هزینه های اقتصاد کلان ناشی از مدیریت بد سیاست مالی در نمونه بزرگی از کشورها پرداخته اند. تجزیه و تحلیل آن ها نشان می دهد که رفتار سیاست مالی به محیط نهادی و سیاسی بستگی دارد. دولت هایی که با محدودیت های بیشتری مواجه هستند، احتمال کمتری وجود دارد که از سیاست های مالی احتیاطی استفاده کنند. آن ها نشان می دهند که محدودیت های ضمنی می تواند مزایای مشابهی با هزینه های کمتر ارائه دهد و انعطاف پذیری قوانین مالی، تنها راه تحمیل انضباط در سیاست های مالی نیست و همچنین این نتایج با یافته های با تینی و همکاران (۲۰۱۲) سازگار است. این محققان دریافتند که اهمیت تدوین سازوکار اجرای انضباط مالی برای بهبود وضعیت اقتصادی تاکید دارند. آن ها در مطالعه ریاضت اقتصادی به عنوان الگویی برای انضباط مالی موفق در ایالات‌متحده آمریکا، اروپا و ژاپن دریافتند که تثبیت‌های تدریجی و ملایم به تثبیت‌های تهاجمی و تندرو، به‌ویژه برای اقتصادهای در رکودی که با خطر بالای بدهی مواجه هستند، ترجیح داده می‌شود.

پیشنهادهای برای کاربران

۱. از آنجا که انضباط مالی موجب افزایش بهره وری و کارایی و اثر بخشی می گردد باید توجه جدی به آن شود و یکی از راهبردهای اصلی دستگاه های اجرایی گردد.
۲. تقویت جایگاه انضباط مالی در تشویقات مدیران و کارشناسان باید لحاظ گردد.
۳. انضباط مالی باید باز تعریف شود و قانون و مقررات با انضباط مالی همخوانی ندارد و باید باز تعریف شود تا با هم خوانی پیدا کنند .

۴. انضباط مالی در ارزیابی عملکرد مدیران عالی یکی از شاخص‌های اصلی ارزیابی محسوب گردد.

۵. به انضباط مالی در سیستم گزارش نویسی پرداخته شود و هرسال برای دستگاه هایی که انضباط مالی را رعایت کرده‌اند جایزه ای در نظر گرفته و مورد تشویق در سطح کشور قرار بگیرند.

فهرست منابع

احدی نیا، ناصرالدین (۱۳۹۴). **راه‌های افزایش بهره وری، تدبیر**. تهران: سازمان مدیریت صنعتی، شماره ۱۵۷.

آذر، عادل و مومنی، منصور. (۱۳۹۳). **آمار و کاربرد آن در مدیریت**.تهران : انتشارات سمت، جلد اول آقایی، روح ا...(۱۳۹۴). «**رابطه بین فناوری اطلاعات و کارآیی**») پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی، گروه مدیریت.

اسفندیاری صفا، خسرو و دهقان، حبیب‌الله (۱۳۹۴)، **ملزومات انضباط مالی از دیدگاه مقام معظم رهبری (حفظه‌الله تعالی)** فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۵۸، سال پانزدهم.

باشگاه خبرنگاران جوان (۱۳۹۳)؛ **از مفهوم «انضباط مالی» چه می‌دانید؟** قابل‌استفاده در سایت http://www.yjc.ir/fa/news/5052230؛ تاریخ انتشار: ۴ آذر ۱۳۹۳.

بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۶

بیانات در دیدار مردم شیراز ۱۳۸۷/۱۲/۱۱

دیدارمسئولان وزارت کشور با رهبر انقلاب۱۳۷۶/۱۰/۶

متن پیام نوروزی مقام معظم رهبری ۱۳۷۴/۱/۱

بیانات دردیدار رئیس جمهورواعضای هیئت. دولت ۱۳۸۳/۶/۴

بیانات دردیدار اعضای شورای عالی. انقلاب فرهنگی ۱۳۹۲/۹/۱۹

بیانات دردیدار رئیس جمهورواعضای هیئت دولت ۱۳۸۳/۶/۴

بیانات دردیداررئیس جمهورو اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۸/۶/۱۶

پدرام، محسن (۱۳۹۰). **ارتقاء بهره وری نیروی انسانی**. تهران : ماهنامه توسعه سرمایه انسانی، شماره ۱۸۱، ص. ۲۵.

پرتوی، ناصر (۱۳۹۵). **نظم و انضباط مالی و مبارزه با فساد** . مجله دانش و پژوهش حسابداری؛ شماره ۴۶.

پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۲). **گفت‌وگو با دکتر محمد قاسمی**؛ مدیر دفتر مطالعات برنامه‌وبودجه مرکز پژوهش‌های مجلس.

حاجیها. زهره و نبیونی. شایسته، (۱۳۹۳). **بررسی تاثیر خصوصیات سیستم اطلاعات حسابداری بر عملکرد این سیستم در شرایط تحلیل پذیری وظیفه**، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال هفتم، شماره بیست و یک ، ص ص. ۴۷- ۵۸

حبیبی. حمیدرضا و حسنعلی پور. رحمان و فراز. فروغ، (۱۳۹۵). **بررسی رابطه بین شیوه های تامین مالی با محافظه کاری حسابداری**، فصلنامه دانش حسابرسی، سال شانزدهم، شماره ۶۵، ص ص.۱۵۹- ۱۷۷

حبیبی، حمیدرضا و حسنعلی‌پور. رحمان و فراز فروغ (۱۳۹۵)، **بررسی رابطه بین شیوه‌های تأمین مالی با محافظه‌کاری حسابداری**؛ فصلنامه دانش حسابرسی؛ سال شانزدهم؛ شماره ۶۵: ص ص.۱۵۹-۱۷۷.

حضوری، م، گرد، ع؛ و گلدوست، م. (۱۳۹۴). **بررسی عوامل مؤثر بر بروز نارسایی در سیستم کنترلهای مالی دستگاه های اجرایی**. دانش حسابداری، ۱۵(۵۹): ص ص. ۱۹-۴۱.

خاکی. غلامرضا، (۱۳۸۷)، **روش تحقیق در مدیریت**، انتشارات بازتاب، چاپ سوم

رحیمیان، نرگس (۱۳۹۴)؛ **بررسی فساد اقتصادی و راه‌های مبارزه با آن**؛ مجله اقتصادی؛ سال چهاردهم شماره‌های ۹ و ۱۰؛ آذر و دی ۱۳۹۳: ص ص.۱۰۳-۱۱۶.

رهبر، فرهاد و سلیمی، احسان (۱۳۹۴)؛ **نقش انضباط مالی دولت و صندوق توسعه ملی در کاهش بیماری هلندی در اقتصاد ایران**؛ فصلنامه علمی - پژوهشی، مطالعات اقتصادی کاربردی ایران؛ سال ۴؛ شماره ۱۴:ص ص. ۲۴۳-۲۱۹.

شراهی، محمدرضا و گرکز، منصور (۱۳۹۴)؛ **جایگاه و نقش انضباط مالی بر رشد و توسعه اقتصادی، فرهنگی با رویکرد کاهش مفاسد اداری و مالی**، چهارمین اجلاس ملی حسابداری و مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری.

شی می زو، ماسایوشی، روانیای، کیوشی و ناگای، کازوئو (۱۳۹۳)، **اندازه گیری بهره وری ارزش افزوده و روش های تجربی بهبود مدیریت**، سازمان ملی بهره وری ایران.

صرافی زاده، اصغر و علی پناهی، علی (۱۳۹۴)، **سیستم های اطلاعات مدیریت، نظریه ها، مفاهیم کاربردها و طراحی سیستم ها**، تهران: انتشارات میر، چاپ پنجم.

صفایی نسب، عبدالله (۱۳۹۵)؛ **صورت‌های مالی شفاف نقش اساسی در ایجاد انضباط مالی دارد**؛ مجله دانش و پژوهش حسابدار؛ پاییز ۱۳۹۵، شماره ۴۶.

طاهری. شهنام (۱۳۸۸)، **بهره وری و تجزیه و تحلیل آن در سازمانها**، تهران: نشر دهستان، ص ص. ۱۳۰- ۱۲۸، چاپ شانزدهم.

طیبی، کمیل (۱۳۹۳)؛ **انضباط مالی: ابزاری برای مقابله با رکود و بحران**؛ نشریه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی؛ سال پانزدهم؛ شماره ۷۰، ص ص. ۱۴-۱۸.

عظیمی، ساناز (۱۳۹۵)، **عوامل مؤثر بر بی‌انضباطی مالی؛ مطالعه موردی ایران**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه محدث نوری.

فرهاد ملکپور فرسادی، سیامک نوری (۱۳۹۳)، **مدلهای مختلف اندازه گیری بهره وری ابزارهای استراتژیک مدیریتی**، دانشگاه علم و صنعت ایران.

قربان‌زاده، منصور (۱۳۹۰)، **مدیریت بهره وری**، تهران، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامه .

کثیری، ملیحه؛ کمال زاده، حسام الدین. (۱۳۹۵). **بررسی عوامل موثر بر افزایش بهره وری نیروی انسانی بر اساس مدل هرسی و گلداسمیت (مدل آچیو) (مطالعه موردی، منطقه شش عملیات انتقال گاز).**

کریمی پتانلاز، سعید، بابازاده، محمد، حمیدی، نعمیه (۱۳۹۰)، **اثر فساد مالی بر ترکیب مخارج دولت ، مطالعه موردی کشورهای منتخب درحال‌توسعه**، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی (رویکرد اسلامی – ایرانی)، سال دوازدهم؛ شماره ۴.

کیانی، ندا و رادفر، رضا (۱۳۹۴)، **شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری سازمان با استفاده از ندل دیماتل**؛ مجله مدیریت بهره‌وری، سال نهم، شماره ۳۵: ص ص.۱۱۱-۱۳۰.

گرکز، منصور و مالی، مجتبی (۱۳۸۶)؛ **لزوم رعایت انضباط مالی و پرهیز از اسراف و تبذیر در تخصیص و مصرف اعتبارات**؛ پنجمین اجلاس بین‌المللی مدیریت.

محسنی، قاسم (۱۳۹۳)؛ **شفافیت و انضباط مالی دستاورد اقتصاد مقاومتی**؛ ماهنامه بازار سرمایه ایران، شماره ۱۱۴ و ۱۱۵.

محمدپور زرندی. م و مینویی. م، (۱۳۹۱)، **نقش و جایگاه حسابداری مدیریت در خلق و حفظ مزیت های رقابتی و ارزش آفرینی بانک ها و موسسات مالی و اعتباری**، مجموعه مقالات دهمین همایش ملی حسابداری ایران، ص ص . ۱۷۶- ۱۹۶.

منتی نژاد، صادق، (۱۳۸۸). **آسیب شناسی قوانین و مقررات ناظر به مقابله با فساد در ایران**. فصلنامه دانش حسابرسی، ۹ (۳۰).

مومنی، منصور و فعال قیومی، علی (۱۳۸۹)؛ **تحلیل داده‌های آماری با استفاده از SPSS**، ویرایش سوم، ناشر مولف.

میخانک بابایی، مریم (۱۳۹۵)؛ **انضباط مالی شرط اصلی رونق بازار بدهی**؛ ماهنامه بازار و سرمایه؛ خرداد و تیر؛ شماره‌های ۷۵ و ۷۶.

نونهال نهر.ع و رحمتی قورولو. م، (۱۳۹۰)، **بررسی شکاف بین دیدگاه های دانشگاهیان و شاغلین اجرائی حسابداری مدیریت در اولویت بندی مفاهیم و تکنیک های آن**، مجله حسابداری مدیریت، سال هشتم، ص ص .۱۰۳-۲۲

Barro,R and. Xavier, S. (2015) "Economic Growth

Beretta,S. Bozzolan,S, Michelon,G. (2008). The relationship between board monitoring and internal control system disclosure in different regulatory environments, *Accounting Department*, University of Bocconi.

Cameron, K.S. (1981). "Domains of Organizational Effectiveness, *Academy of Management Journal*,

COSO (2016). "About us", Available at: http://www.coso.org /aboutus.htm. [Online] 26 October 2016.

COSO, (2013).Internal Control —*Integrated Framework, framework*

COSO, (2013).Internal Control —*Integrated Framework*, Internal Control over External Financial Reporting: A Compendium of Approaches and Examples

Cox C. (2007). Testimony Concerning Reporting on the Internal Controls of small Businesses Washington DC. www.sec.gov, Section 404 of the Sarbanes-Oxley Act Under.

GAO Standards for Internal Control in the Federal Government2014

Greve and Benassi,2009,Exploring the contributions of human and sacial capital to productivity,Hawaii International Conference on System Stiences,Jannary Thomas A Stewart, 2004IntellectualCapitaNBPublishinggo.

Hochberg Y. Sapienza, P. Vissing-Jorgensen, A. (2009). A Lobbying Approach to Evaluating the Sarbanes- Oxley Act of 2002. Journal of Accounting Research, 47(2): 519- 583.

Lawrence,A. Minutti-Meza,M. Vyas,D. (2010). Relation between Internal Control over Financial Reporting and Internal Control over Operations: Evidence from Privacy Breaches,www.alastairlawrence.net/wp-content/uploads/LMV-Internal-Control.pdf

Mawanda,S.P(2008). Effects Of Internal Control Systems On Financial Performance. In An Institution Of Higher Learning In Uganda, A Postgraduate Dissertation.

Rittenberg, Larry. Mark A. Covaleski. (2005). Internalization versus externalization of the internal audit function: an examination of professional and organizational. Accounting, Organizations and Society: 26: 617-641.

Securities and Exchange Commission(SEC) (2005). "Statements of SECChief Accountant Donald Nicolaisenand Corporation Finance DivisionDirector Alan Beller Regarding NewCOSO Guidance on Section 404 Compliance (October 26), Availabt: http://www.sec.gov /news/pres/2005-153.htm. [Online] [26 Octobe 2016].

Thibodeaux, M.S. and Favilla, E; Organizational effectiveness and commitment through strategic management, Industrial Management & Data Systems, 1996, Vol. 96, p. 21.